

Druhá část (§§ 31 až 44) spisu (str. 143—165) pojednává o příslušnosti v řízení pozůstalostním, poručenském a opatrovnickém, v ř. pro zbavení svéprávnosti, při opatrovnictví ad hoc a opatrovnictví nad majetkem, při osvojení a legitimaci, při prohlášení za mrtva, při dobrov. rozvodu a rozluce, při umoření listin, při knihovních věcech, reálných úkonech, v nesporných věcech obchodních, při ověřování, při složení k soudu a konečně o podpůrných zásadách o příslušnosti.

Jak obě vydání zákonů, tak Horův systém jsou opatřeny podrobnými rejstříky chronologickými i věcnými. J. M.

Řádný universitní profesor JUDr. Jaromír Sedláček: **Občanské právo československé. Všeobecné nauky.** V Brně, 1931. Knihovna Československého Akademického Spolku »Právník« v Brně. Svazek XVI.

Autor rozvrhl své dílo »Občanské právo československé. Všeobecné nauky« na čtyry části: V první, nadepsané »Základní pojmy soukromého práva« (str. 1—51), pojednává o obecných pojmech právní vědy, v druhé (str. 51—137) o československém právu soukromém a jeho pramenech, v třetí (str. 137—239) o nejdůležitějších právních skutečnostech a v části čtvrté (str. 239 až 281) o aplikaci práva. Prvá část je po výtce právně-filosofická, kdežto další jsou dogmatické, ač i v nich nalézáme ještě velkou řadu exkursí ryze filosofických. Dogmatické výklady netýkají se jen běžné materie občanského zákonníka, nýbrž přihlížejí ke všem pozitivně právním předpisům, jež zasahují do obecných výkladů o soukromém právu, zejména též k civilnímu právu procesnímu (viz čtvrtá část).

V první části své knihy seznamuje autor své čtenáře jednak s Kantovou transcendentální filosofií a jejím vlivem na vědu právní, jednak se základními pojmy právní vědy. Rozbor základních pojmů právních doplňuje jejich klasifikace. Sedláček rozeznává trojí druh právních pojmů: čisté, obsahové a systematické. Kdežto první jsou dány a priori, předcházejí vědeckému poznání jednotlivého právního řádu a toto poznání teprve umožňují (jsou to na př. pojmy normy, povinnosti, normového komplexu atd.), jsou druhé aposteriori, čerpané ze zkušenosti, t. j. z obsahu pozitivních právních předpisů, a běžně představují zkrácené označení skutkových podstat (věcné, obligační právo, vlastnictví, testament, dědictví atd.). Sedláček zavrhuje obecné pojmy obsahové jako pojmy trpící vnitřním rozporem (str. 42), neboť chtějí obecně vyjádřit to, co je dáno pouze ve vztahu k jednotlivému právnímu řádu. Připouští však, aby pro přehledné uspořádání obsahu právních norem byly právní vědou vytvořeny obsahové pojmy systematické, jimiž jsou na př. pojmy práva veřejného a soukromého a pojem práva subjektivního. Avšak tyto musíme tvořiti s jednotného hlediska, takže není na př. správné klásti vedle sebe t. zv.

práva věcná jako panství nad nějakou věcí (hledisko sociologické) a t. zv. práva obligační, mířící na závazek dlužníkův (hledisko normologické). Pojmům čistým na jedné straně a pojmům obsahovým a systematickým na straně druhé odpovídá rozdíl formální a materiální právní vědy. Jak materiální, tak formální právní věda skýtá nám návod pro poznání právního řádu a jsou tudíž vědami teoretickými. Od nich odlišujeme praktickou vědu právní, která se obírá problémem, jak vytvářet nové normy, aby umožnily harmonický lidský život. To je tvoření legislativně politických postulátů. —

K tomu, co zde uvedeno o první části Sedláčkova díla, do dávám:

Sedláček vychází v noetického dualismu. Každé poznání spočívá na relaci mezi poznávajícím subjektem a poznaným objektem. Ani objekt ani subjekt nemůžeme si mysliti »o sobě«, nýbrž jedině ve vzájemné relaci. Teprve touto relací jsou umožněny představy, a to buď předmětů jsoucích v prostoru a času, spojených zákonem příčinnosti, nebo hodnot (toho, co býti má). Máme tudíž dvojí druh představ, o kvantitě a o kvalitě, a těmto dvěma druhům představ odpovídá kausální a normativní hledisko. Setká-li se aspekt kausální a normologický, mluvíme o teleologii. Teleologie nemá však samostatného předmětu poznávacího, který by nepatřil ani do kvantity (kausality), ani do kvality (normologie). Je dána úsudečností, t. j. hodnocením světa, jaký je, podle toho, jaký by měl býti. Englišovy postuláty jsou normy, při nichž abstrahujeme od povinnosti (str. 28).

Do světa hodnot patří povinnost. Je to pravidlo, že člověk má určitým způsobem jednat. Ten, kdo podle normy má jednat, nazývá se subjektem povinnosti. Klade-li povinnost sám sobě, mluvíme o autonomii, jinak o heteronomii. S autonomií splývá etika, kdežto heteronomií jsou jednak normy náboženské, jednak právní. Normy náboženské promítnutím v absolutno stávají se ideami a přestávají býti předmětem vědy, takže z heteronomie zbývá jen právo a právní norma je určena svou heteronomností (str. 10).

Sedláček si položil též těžký problém právní statiky a dynamiky. Původní normativní teorie, jak ji založili Weyr a Kelsen, byla ryze statická, t. j. přihlížela pouze k danému stavu norem a neptala se, kdy a jak tyto vznikly. Merkl vzal si za úkol zachytiti juristicky pohyb uvnitř právního řádu. Použil k tomu delegace. Vyšší norma deleguje tvorbu normy nižší, takže tato je in nuce obsažena v normě první. Ovšem tím se přece vloudil do jeho konstrukcí moment času. Sedláček správně praví, že v delegující normě delegace je určena skutkovou podstatou a tím časem a prostorem.

Při otázce, jak určíme obsah normy, vypořádává se Sedláček originálně s problémem teleologie v právu. Logická forma právní normy je úsudek. Je-li A, má býti B. A—B představují

shluk abstraktně vyjádřených skutečností, jemuž říkáme skutková podstata. Tato je dána teleologicky. Nechceme-li totiž vylučovati B vnitřním rozparem obsahu normy, musí býti A tak uspořádáno, aby B mohlo býti možným. Nemyslíme sice, že B bude po A následovati tak, jak tomu je podle přírodního zákona, ale myslíme si B jako možné. Právě touto možností jeví se nám stav A jako prostředek ke stavu B. Vedle toho norma je prostředkem, abychom dosáhli určitého stavu Y, jehož dosáhnouti chceme lidskou aktivitou, určenou povinnostmi. Proto obsah normy musí býti určen vzhledem k možnosti stavu Y, tedy teleologicky. Obdobně jako skutková podstata v celku, jsou též dány teleologicky její části, t. j. subjekt povinnosti (osoba, jíž může proto býti jen člověk) a právní skutečnosti. Takto intervenuje teleologie při výkladu právních norem (str. 32).

K této úvaze o teleologii v právu pojí se pro Sedláčkovo právně filosofické kredo příznačný projev o »s p r a v e d l n o s t i«.

Právní normu aplikujeme čili jí užíváme dvojí způsobem: jednak jí hodnotíme dané skutečnosti, jednak podle delegace v ní obsažené vydáváme druhotné normy. Delegát k normotvorbě autorisovaný je vázán jedině delegačními předpisy. Má-li však právní řád splniti svůj úkol, totiž zajistit harmonii lidského spoluzítí, musí se normotvůrce při své činnosti řídit určitými regulativními principy, jež běžně shrnujeme v nejvyšším principu, zvaném spravedlností (str. 37). Tento princip je též normou, ale nikoliv právní, »třebas formálně pomocí nejvyšší normy s právem souvisí« (str. 36). Sedláček totiž za povšechný účel a obsah právních předpisů stanoví možnost lidského spoluzítí a z toho vyvozuje, že i n e j v y š š í n o r m a musí vykazovati t e n t o o b s a h (str. 29). Praví však: »Účel tento určen je ve shodě s předcházejícími našimi výklady formálně, t. j. jde o pouhé spoluzítí vůbec, nejde o spoluzítí podle určité fačony.« —

Druhou část svého díla uvozuje Sedláček určením pojmu s o u k r o m é h o p r á v a. Ačkoliv normativní theorie podala negativní kritiku rozdílu soukromého a veřejného práva a pojala jej za pouhou systematickou pomůcku a nikoliv za něco vnitřního, co by pramenilo ze samotného pojmu právního řádu, přes to nic jí nebrání, aby nerespektovala § 1 j. n. a § 1 obč. zák., v nichž pojem soukromého práva stanoví mez soudní příslušnosti a znak, podle něhož speciální předpisy přiřazujeme k obecným předpisům, obsaženým v občanském zákoníku, takže pak tvoří s těmito jednotnou normu. Sedláček však nepřijímá běžné vymezení soukromého práva jako souhrnu právních předpisů, upravujících vzájemné styky »jedinců«, neboť tím pro pozitivní právo ničeho nezískáme (patrně potřebujeme dalšího vysvětlení, kdy subjekt vystupuje jako »jedinec« a kdy jako »člen společnosti«), nýbrž vidí v § 1 obč. zák. regulativní princip, jenž za právo soukromé chce považovat ony právní předpisy, jež mají charakteristické známky skutkových podstat, obsažených v občanském

zákoníku. Za tyto charakteristické známky Sedláček pokládá: ochranu majetku proti zásahům osob třetích (věcná práva, právo k náhradě škody); svobodu právních jednání dvojstranných a jednostranných, pokud se pohybují v mezích občanským zákoníkem určených; ochranu rodinných poměrů. Poněvadž však i takto jednotlivé skutkové podstaty nejsou přesně určeny, může soudce podle vhodnosti rozhodnouti, zda jde o případ veřejnoprávní či soukromoprávní. V tomto směru Sedláček se přimlouvá za extensivní výklad § 1 obč. zák., neboť naše ústavní listina, provádějíc myšlenku demokracie, kloní se ke kontradiktornímu vytváření norem a ne ke správnému řízení inkvisičnímu.

Následuje podrobný výklad o pramenech soukromého práva československého v zemích historických i na Slovensku a kapitola o výkladu právních předpisů. Zde Sedláček má příležitost vypořádat se s t. zv. v ů l í z á k o n o d á r c o v o u. Tuto nesmíme zaměňovat s v ů l í p s y c h o l o g i c k o u. Použitým slovům musíme dáti ten význam, jaký mají v n y n ě j š í době (až na sporé výjimky, kdy termín souvisí s dobou zákonodárcovou) a normu musíme vykládat v rámci normy nadřazené. Z toho plyne možnost, že norma dostává jiný obsah změnou významu použitých pojmů nebo změnou normy delegační. To je smysl klausule rebus sic stantibus a paroemie »cessante ratione cessat lex ipsa«.

Problém interpretace vrcholí v otázce p o f o r m á l n í a m a t e r i á l n í j e d n o t ě právního řádu. Prvá je vyčerpána tím, že delegovaná norma nesmí odporovat normě delegující a že právní řád nesnese dvou kontradiktorních norem. Druhá předpokládá, že realizování právního řádu vede k nějakému jednotnému smyslu. Je pozoruhodné, že Sedláček tuto jednotu předem neodmítá: »Právní normy závisí konec konců na jediné normě, která neobsahuje nic než delegaci, ale delegované normy nesou s sebou rámec delegační, a poněvadž všechny normy daného právního řádu závisí na jediné delegující normě, mají část svého o b s a h u s p o l e č n ě h o« (str. 94). Toto místo Sedláčkova díla v mnohém doplňuje a vysvětluje jeho vývody o spravedlnosti (viz str. 29 a 36).

S materiální jednotou právního řádu souvisí zákonná, jakož i vědecká s y s t e m a t i k a právního řádu. Sedláček proti dosavadní normativní theorii (čistě vědě právní) zdůrazňuje, že úkolem právní vědy je též o b s a h o v é třídění právních norem, tedy tvoření pojmů systematických, při čemž ovšem se nesmíme domnívati, jak činí odpůrci normativní teorie, že systematické rozdělení pramenů ze samostatného pojmu práva (str. 97). Následuje systematika práv ve věcná a obligační, jež je vyčerpána jednak rozdílem práv absolutních a relativních, jednak legitimací ve sporu (u prvých je dána předem jen legitimace žalobcova, u druhých současně též žalovaného) a konečně hospodářským privilegiem věcných práv, a rozdělení práva na formální a materiální (prvé jsou předpisy, jak se vytvářejí normy nebo jak orgánové státní

mají vůbec postupovati, druhé stanoví meze obsahu delegované normy, tedy meze autorisace státního orgánu).

Kapitola o výkladu právních předpisů je uzavřena rozbořem § 6 obč. zák., historických pojmů práva subjektivního, právního nároku, poměru a institutu a vysvětlením závislosti našeho občanského zákoníku na naší ústavní listině.

Ve čtvrté hlavě druhé části jedná Sedláček o časové a místní působnosti čl. občanského práva. Vychází ze schematu právní normy: Je-li A, má býti B. Právní normu v této formulaci zákonodárce determinuje místně a časově tím, že stanoví, k d y a k d e se má naplniti jak skutková podstata podmiňující (A), tak podmíněná (B). Předpisy o časové a místní působnosti nejsou tedy samostatné normy, nýbrž jejich nesamostatná část, avšak bývají zpravidla z důvodů legislativní ekonomie stanoveny obecně pro všechny jednotlivé případy. Derogace normy normou znamená, že buď nová norma nahrazuje úplně normu starší nebo alespoň časově determinuje její skutkovou podstatu, kde tato doposud determinována nebyla. Přípustnost derogace neplyne ze samotného pojmu právní normy, nýbrž je dána pozitivním předpisem. Předpisy, jež časově determinují skutkové podstaty starého a nového zákona, nazýváme právem intertemporálním (viz na př. § 5 obč. zák., jež Sedláček rozebírá a dokládá vyčerpávajícími příklady). Místní působnost našeho obč. zákoníku je dána jednak územím, kde byl vyhlášen, jednak státním občanstvím. Sedláček dále řeší téměř veškeré spleť otázky t. zv. mezinárodního práva soukromého.

Třetí část Sedláčkova díla má nadpis: »O nejdůležitějších právních skutečnostech«. Jsou to především o s o b y. Autor probírá vývoj tohoto pojmu ve filosofii a o právní vědě a vyzdvihuje dvojnásobný význam osoby a to jako personifikované normy pro čistou právní vědu a jako právní skutečnosti pro právní dogmatiku. K tomu připojuje rozbor pojmů odpovědnosti (rovná se povinnosti), způsobilosti k právům (rovná se býti osobou), způsobilosti k právním činům (právní relevance lidského chování) a druhů právních činů. Následuje výklad pozitivních předpisů o t. zv. osobách přirozených, o jménu a jeho zákonné ochraně, o způsobilosti k právním činům fyzické osoby, o zbavení svéprávnosti, o rozdílech stavovských a jiných náležitostech osoby. Zvláštní hlava jedná o právnických osobách a podobných útvarech. Sedláček vytýká pojetí právnické osoby jako personifikace norem, skutečností (více lidí), materiální působnosti normy (určitého prostředí) a jako pojmu systematického, jímž seřazujeme určité normy podle jejich obsahu a to buď vzhledem na způsobilost k právním činům nebo vzhledem na sankce. Vládnoucí nauka mylně se domnívá, že právnická osoba je něco daného mimo právní řád, což Sedláček dokládá Zeillerovým komentářem k § 26 obč. zák. Další partie podávají zevrubný rozbor pozitivních předpisů o společnostech, obcích, nadacích a ústavech s doklady praxe Nejvyššího soudu.

S pojmem osoby souvisí pojem z a s t o u p e n í. Fyzická osoba

je odpovědna za své činy, což na poli práva majetkového znamená, že za splnění závazků ručí celé její jmění. Kde jednající není odpověden za své jednání, nýbrž toto se přičítá jiné osobě, mluvíme o posunuté odpovědnosti čili o zastoupení. Opírá-li se zastoupení o normu, jejíž personifikací je sama právnická osoba, mluvíme o orgánu.

Další důležitou právní skutečností je v ě c. Tato, podobně jako osoba, je dána jen s hlediska normy, která na ni váže určité právní následky. Je to majetková hodnota (pojem teleologický), jak ji zákon definuje v § 285 obč. zák. Sedláček rozebírá filosofický vývoj pojmu věc, její podstatu, rozdělení věcí, jejich náležitosti, pojem příslušenství, hromadné věci, hodnoty a ceny věci.

Kapitola o ě a s e obsahuje zejména vyčerpávající výklad pozitivních předpisů o promlčení a preklusi. Doc. Dr. A. Procházka.

(Dokončení.)

H o b z a, Dokumenty ke studiu mezinárodního práva, Praha, 1931. — Prof. Hobza vydal právě sbírku pramenů mezinárodního práva. Obsahuje nejdůležitější smlouvy právotvorné a akty mezinárodní. Sbíрка rozdělena v část práva mírového a část práva válečného. Část prvá vzhledem k důležitosti práva mírového pochopitelně rozměrem značně přesahuje část druhou. V hlavě o organizaci mezinárodního společenství otiskuje se 14 bodů pres. Wilsona, ustanovení o Společnosti národů, o Mezinárodní organizaci práce, o Stálém dvoru mezinárodní spravedlnosti, v hlavě o pokojném řešení mezinárodních sporů zejména ustanovení kongresu pařížského, II. mírové konference haagské, Ženevského protokolu, locarnských úmluv, Kelloggova paktu a j. Mimo to obsaženy jsou zde akty a smlouvy, týkající se komunikace, ochrany menšin, jakož i naší republiky. Taktěž část práva válečného obsahuje hojnost materiálu. Všechny větší státy mají obdobné sbírky mezinárodních smluv, leč tato se od většiny jich příznivě liší tím, že nespokojuje se pouhým otiskováním smluv, nýbrž je v hlavní části i komentuje a mimo to všude opatřuje údajem o ratifikaci a nabytí právní působnosti. Zvláštní cenu zajisté dokumentům dodává oddíl, věnovaný Českoslov. republiky. Dávno pociťovaný nedostatek takovéto sbírky pramenů mezinárodního práva se tím odstraňuje. Hynie.

Zápisy o poradách vědeckých odborů třetího sjezdu právníků československých v Bratislavě 1930. Zápisy o jednání vědeckých odborů třetího sjezdu československých právníků byly rozeslány účastníkům koncem roku 1931, tedy o něco více než za rok po sjezdu. Srovnáme-li s jinými sjezdy, musíme uznati, že sjezdové protokoly byly vydány poměrně brzy. Způsob redakce protokolů není zcela jednotný. Kdežto některé sekce uvádějí v plném znění jen projevy zpravodajů i hlavních řečníků a ostatní účastníky debaty pouze jmenují, pokoušejí se jiné sekce o zevrubné zachycení průběhu jednání. Nedostatek stenografa vedl v odboru druhém dokonce k tomu, že o otázce ochrany autora v oboru radiodiffuse